

D·N

30/6 1947

Det efterblivna USA

Bland de många angrepp mot USA som under senaste tid publicerats i svensk press förtjänar fil. dr Melker Johnssons artiklar i den socialdemokratiska tidskriften Tiden särskild uppmärksamhet. Icke på grund av artiklarnas värde. Dr Johnsson är en förtjänt idé- och litteraturhistoriker, men hans snabbanalys av amerikansk politik och ekonomi är amatörmässig. Utan därför att den kritik av USA han ger är idealtypisk, i extrem form representerar en hel riktning. Dels upptas nästan uteslutande fakta, förhållanden och påståenden som är ägnade att ställa amerikanskt samhällsliv i mörk dager; författaren stöder sig härvid på inhemska framställningar samtidigt som han antyder att debattfriheten i USA är begränsad till ett minimum. Dels meddelas de skilda uppgifterna utan jämförelse med andra länder, trots att redan en ytlig undersökning visar att på punkt efter punkt samma kritiska reflexioner skulle kunna göras i fråga om stater som tydligen anses vara Amerika överlägsna. Dels driver dr Johnsson sina teser till det yttersta: USA, som just under senare år nått toppen i fråga om välstånd, social aktivitet och yttre maktutveckling — landet utan vilket europeisk ekonomi och politik skulle stå inför konkurs —, beskrives helt enkelt som efterblivet. Och det är, väl att märka, ingen paradoxal skämtare vi har att göra med — att han tar sin monumentalt missvisande framställning på djupaste allvar kan icke betvivlas.

USA har "antagligen en högre levnadsstandard än något annat land" — det är ett av de få i förbigående givna erkännandena i uppsatsen. Vad som bör betonas är att den amerikanske arbetaren, som det här främst gäller, har en vida större realinkomst än arbetarna i något europeiskt land; redan före kriget var arbetslönerna i USA genomsnittligt minst 50—100 procent högre än i Europas mera framskridna länder. Detta välkända faktum nämnes icke, men däremot framhåller dr Johnsson den ojämna välståndsfördelningen i USA; endast 2,8 procent av folket tjänar mer än 10.000 dollar, 65 procent har en inkomst på mindre än 2.500 dollar osv.

Några jämförelser görs inte, trots att endast jämförande uppgifter i ett dylikt sammanhang är av värde. I själva verket torde USA icke alls inta någon särställning på denna punkt. Enligt senaste beräkningar skulle i USA 5 procent av folket ha omkring 25 procent av inkomsterna och 10 procent av folket 35 procent; i Sverige är inkomstandelarna för motsvarande befolkningsgrupper 21,7 och 31,4 procent. Skillnaden de båda länderna emellan är alltså ringa. Enligt Burnham och andra är olikformigheten mycket större i Ryssland, där 11—12 procent av folket får 50 procent av inkomsterna. Alla sådana siffror är, inom parentes sagt, missvisande, ty de gäller inkomsterna utan hänsyn till bl. a. skatterna; genom skatterna sker en väsentlig utjämning.

Ett par allmänna upplysningar är här på sin plats. Den totala inkomstsommen för enskilda personer i USA har under senare år undergått en även med hänsyn till prisstegringen väsentlig ökning, från omkring 76 miljarder dollar 1940 till 160 miljarder 1946 och, enligt beräkning, 174 miljarder 1947 (The United States news). En undersökning visar att ökningen speciellt gynnat tidigare eftersatta folkgrupper, främst jordbrukarna i södern och västern. Såvitt hittills kan bedömas har alltså högkonjunkturen under senare år verkat i utjämmande riktning.

Dr Johnsson åberopar vidare en rad uppgifter som tyder på stark egendomskoncentration i USA. Att liknande uppgifter skulle kunna dras fram, dels för andra länder, dels för USA för exempelvis femtio år sedan bör först och främst framhåvas. Men då dr Johnsson hävdar att just under de senaste åren den industriella och kommersiella monopolismen firat triumfer förbiser han helt resultaten av de senast gjorda undersökningarna. Enligt Federal Reserve Boards meddelande den 27 januari i år har små och medelstora företag efter kriget gått framåt i högre grad än stora företag. Totalantalet företag var i januari 1947 3.650.000 mot 3.400.000 1941 och 2.840.000 år 1943; dvs. under kriget minskades de små företagens antal.

men efteråt har utvecklingen gått i motsatt riktning. Sedan stilleståndet 1945 har just små företag bildats i enastående utsträckning; av 670.000 nya företag under denna tid har över 98 procent blott mellan tio och tjugو anställda. Nära hälften av de inom det enskilda näringslivet — utom jordbruket — anställda tillhör mindre företag (dvs. med under 50 anställda).

Dr Johnsson har utan tvivel rätt då han förklarar att amerikansk sociallagstiftning står efter nord- och västeuropeisk. Men bristen på historiskt perspektiv gör även på denna punkt framställningen skev. Man kan här icke tala om ett "framtidens land som blivit efter" — snarare tvärtom. Den amerikanska sociallagstiftningen har just under tidigare skeden varit långt mindre utformad än de europeiska föregångsländernas. Orsakerna här till, liksom till socialismens ringa betydelse i USA, har ingående diskuterats i en mängd arbeten; möjligheten att flytta till västern, den höga levnadsstandarden och den ständiga påfyllningen (före 1920) av ny och anspråkslös arbetskraft från Europa hör till de faktorer som brukar understrykas. Under senare år, främst genom Franklin Roosevelts insatser, kompletterade genom delstatsreformer, har väldiga förbättringar inträtt. På detta område är USA ett — i förhållande till några europeiska länder — efterblivet land som håller på att ta igen avståndet — det är en mera hållbar karaktäristik. På skolväsendets område intar USA en ledande plats.

På det i egentlig mening politiska området är dr Johnssons skildring lika tvivelaktig. Han talar om att USA 1900 hade 4.000 dagliga tidningar, men nu blott 1.700. Men det meddelas inte att nedgången till ojämförligt största delen beror på att emigranttidningarna upphört, därför att det stora flertalet lärt sig läsa engelska. Antalet engelskspråkiga tidningar var 1909 som högst, 2.600, och är nu 1.750 (enligt den senaste stora utredningen). Det betonas icke ens att nedgången väsentligen är en självfallen följd av förbättrade kommunikationer. I en rad städer i östern finns nu ingen lokal tidning, men man kan få alla New York-tidningarna redan på morgonen; detta innebär inte, såsom dr Johnsson påstår, monopolism, utan ökade möjligheter till tävlan och fritt val.

Författaren antyder att det är vanligt att avskeda radikala professorer i USA. Tvärtom: då ett dylikt avskedande förekommer vid en privat läroanstalt ingriper kritiken med skärpa, och politiska avskedanden är ytterligt sällsynta. Inom statsvetenskapen, som särskilt nämnes, har USA en rad utmärkta radikala forskare — t. ex. Merriam, Schumann, Lasswell, Haynes och Corwin. De drar sig sannerligen inte för att kritisera amerikanska institutioner.

Att genomgå alla misstag och missförstånd i dessa artiklar är tyvärr i detta sammanhang omöjligt. Kulmen nås då författaren förklarar att en utveckling mot fascism "är möjlig" och att fascismen i så fall skulle kallas "det amerikanska sättet att leva". Dr Johnsson har naturligtvis formellt rätt. Även i Sverige "är det möjligt" med fascism, och naturligtvis skulle även en svensk fascism påstå sig vara "svensk". Men hela detta sätt att skriva innebär ett försök att misstänkliggöra utan att våga stå för den uppfattning som man vill suggerera fram hos läsaren. Den enkla sanningen är att lika liten anledning finns att profetera om fascism i USA som i Sverige.

Tidskriften Tiden visar sin ansträngning till dr Johnsson genom att efter hans senaste inlägg införa ett från dr Enander i tidningen Expressen hämtat citat. Här ifrågasättes om ett i vissa hänseenden så efterblivet land som USA, "där intolerans, ob-skurantism och rasfördomar spelat en iögonenfallande roll, ... verkligen är skickat att värna arvet från Hel-

las och Rom gentemot en frihetsförkvävande östeuropeisk ideologi". Att hitta någon mening i detta uttalande är visserligen icke lätt. Att USA från demokratisk och humanitär synpunkt skulle stå lägre än de grekiska och romerska slavstaterna vill dr Enander väl icke påstå. Icke heller verkar det sannolikt att USA skulle anses moraliskt diskvalificerat då det gäller insatser i världspolitiken. Icke heller kan väl satsen antas uttrycka en önskan att USA skall dra sig avses, så att den "frihetsförkvävande östeuropeiska ideologin" kan bli herre över Europa. Sannolikt menas intet av allt detta; det gäller blott att visa sin opartiskhet genom en morning mot USA.

Sedan mer än ett århundrade är den amerikanska demokratin framgång en källa till oro och fruktan för totalitära och reaktionära regimer i Europa. Det var USA:s exempel som åberopades av de engelska reformvännerna inför de stora rösträttsutvidgningarna 1832 och 1867, det var dess styrka som direkt eller indirekt knäckte den andra napoleonska diktaturen, det Wilhelmska kejsardömet och det Hitlerska tyranniet. Intet land har spelat en jämförlig roll som demokratisk idégivare och som demokratis kraftreserv i de yttersta farorna. Att det hatas av diktaturmännen i alla länder är förklarligt. Men det borde inte vantolkas och nedsättas av ärliga demokrater, därför att det icke — lika litet som något annat land — helt kunnat förverkliga de gemensamma idealen.

9l. 4 k. 3 m. 20

S: a 18